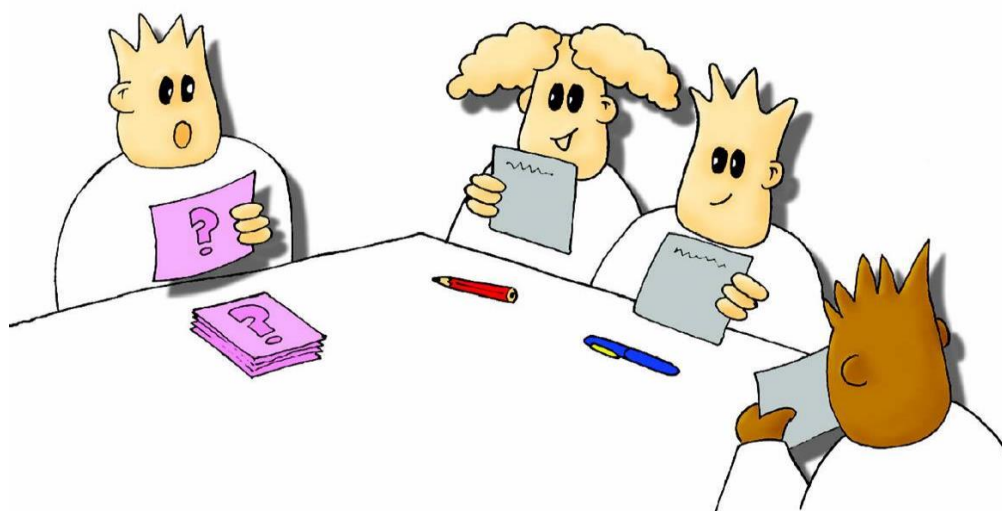

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**“Γένος και άρθρο: η χρήση τους στον προφορικό λόγο μη φυσικών
ομιλητών της νέας ελληνικής γλώσσας”**

**ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΡΕΠΠΑ
ΑΜ:1560201200304**

Επιβλέπουσα: Ιακώβου Μαρία

**ΑΘΗΝΑ
Ιανουάριος 2017**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα.....	2
Εισαγωγή.....	3
Α΄ ΜΕΡΟΣ	
1. Το άρθρο στα νέα ελληνικά.....	4
1.1 Το οριστικό άρθρο.....	4
1.2 Το αόριστο άρθρο.....	5
2. Το γένος στα νέα Ελληνικά (φυσικό/γραμματικό).....	7
2.1 Το γένος ως χαρακτηριστικό (εγγενές/ προαιρετικό).....	8
2.2 Τα τρία γένη της ελληνικής γλώσσας.....	8
2.3 Κλιτικές τάξεις.....	10
Β΄ ΜΕΡΟΣ	
1. Η εκμάθηση των νέων ελληνικών ως δεύτερη ξένη γλώσσα-επίπεδα γλωσσομάθειας.....	11
2. Μεθοδολογία.....	13
3. Ανάλυση αποτελεσμάτων.....	13
4. Επίλογος.....	27
5. Βιβλιογραφία.....	28
6. Παράρτημα.....	29

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία στοχεύει στη μελέτη της χρήσης του άρθρου και κατ' επέκτασης του γένους από τους μη φυσικούς ομιλητές της νέας ελληνικής γλώσσας. Πριν παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της εργασίας και το σχολιασμό τους παρατίθενται κάποια εισαγωγικά στοιχεία και πληροφορίες για το άρθρο της ελληνικής γλώσσας και για τα τρία γένη της. Επίσης, στο γένος δίνονται και κάποιες πληροφορίες για τη διάκριση του φυσικού και του γραμματικού γένους που ίσως αποτελεί παράγοντα σύγχυσης για τους μη φυσικούς ομιλητές της ελληνικής. Έπειτα από την παράθεση του θεωρητικού πλαισίου θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της μελέτης των απομαγνητοφωνημένων συνομιλιών και θα γίνει ένας σχολιασμός πάνω στις μετρήσεις. Τα δεδομένα που θα εξεταστούν είναι οι ονοματικές φράσεις, οι επιθετικές και οι προθετικές, δηλαδή τα περιβάλλοντα που αναγκαστικά υπάρχει άρθρο. Ακολουθούν κάποιοι πίνακες δεδομένων και η ανάλυση των αποτελεσμάτων. Στην παρούσα εργασία εξετάστηκαν και μελετήθηκαν δεδομένα λόγου μη φυσικών ομιλητών που ανήκουν στα επίπεδα γλωσσομάθειας Α και Γ. Μετά την ανάλυση των αποτελεσμάτων ακολουθούν κάποια γενικά συμπεράσματα με βάση το δείγμα που μελετήθηκε για το αν και πόσο έχει κατακτηθεί η σωστή χρήση του άρθρου και ως προς την παρουσία του στις συντακτικές δομές αλλά και ως προς τη σωστή επιλογή του σύμφωνα με το γένος του ουσιαστικού που συνοδεύει.

Στο τέλος της πτυχιακής εργασίας παρατίθεται παράρτημα στο οποίο περιέχονται οι απομαγνητοφωνήσεις που χρησιμοποιήθηκαν για την παρούσα εργασία και είναι κατανεμημένες ανά επίπεδο.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

1. Το άρθρο στα νέα ελληνικά

Το άρθρο είναι ένα από τα μέρη του λόγου (όπως για παράδειγμα το ουσιαστικό, το ρήμα, το επίρρημα) και είναι κλιτό, δηλαδή μπορεί να πάρει στο λόγο, ανάλογα με το περιβάλλον που βρίσκεται, διάφορες μορφές (Τριανταφυλλίδης, 1981). Επιπρόσθετα, το άρθρο διακρίνεται από τα τρία γένη που χαρακτηρίζουν τα ουσιαστικά, τα επίθετα, τις αντωνυμίες αλλά και τον κόσμο μας γενικότερα, το αρσενικό, το θηλυκό και το ουδέτερο. Η μικρή αυτή λέξη, όπως ορίζει το άρθρο η παραδοσιακή γραμματική του Μανόλη Τριανταφυλλίδη πάντα προσδιορίζει ένα ουσιαστικό ή μια επιθετική φράση και πάντα συμφωνεί σε γένος, αριθμό και πτώση με το ουσιαστικό που προσδιορίζει. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι το ελληνικό άρθρο διακρίνεται σε δύο κατηγορίες, το οριστικό και το αόριστο. Τόσο το οριστικό όσο και το αόριστο άρθρο δεν έχουν κλητική πτώση.

1.1 Το οριστικό άρθρο

ΑΡΣΕΝΙΚΟ

Ονομ.	ο	οι
Γεν.	του	των
Αιτ.	το(ν)	τους

ΘΗΛΥΚΟ

Ονομ.	η	οι
Γεν.	της	των
Αιτ.	τη(ν)	τις

ΟΥΔΕΤΕΡΟ

Ονομ.	το	τα
Γεν.	του	των
Αιτ.	το	τα

Κρατάει το τελικό (ν) η αιτιατική του αρσενικού και του θηλυκού (τον, την) όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από φωνήεν, από στιγμιαίο σύμφωνο (κ, π, τ), από δίψηφο σύμφωνο (μπ, ντ, γκ, τσ, τζ) ή από διπλό σύμφωνο (ξ, ψ).

Παραδείγματα: *την ακτή, την παπαρούνα, τον μπαμπά, τον τζίτζικα, τον ψιλικατζή*

Δεν κρατάει το τελικό (ν) όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από εξακολουθητικό σύμφωνο (β, γ, δ, ζ, θ, λ, μ, ν, ρ, σ, φ, χ).

Παραδείγματα: *τη φωτιά, τη ζώνη, το μανάβη, το Θεό*

Το οριστικό άρθρο στα ελληνικά χρησιμοποιείται για να δείξει το ουσιαστικό που προσδιορίζει, δηλαδή ένα συγκεκριμένο αντικείμενο, όπως και σε άλλες γλώσσες. Τίθεται μπροστά από ουσιαστικά που ήδη έχουν αναφερθεί σε μια κουβέντα ή σε ένα κείμενο ή μπροστά από ουσιαστικά που ήδη γνωρίζει ο ομιλητής/ακροατής.

Παράδειγμα : *Το βιβλίο που μου χάρισε ο Μάκης ήταν υπέροχο.* (ο ομιλητής συγκεκριμενοποιεί το βιβλίο)

Επίσης, τοποθετείται μπροστά από κύρια ονόματα τα οποία αναφέρονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα και κύρια ονόματα (ο Γιώργος), μέρη (η Μακεδονία), ουράνια σώματα (ο Κρόνος). Το οριστικό άρθρο (και το αόριστο) χρησιμοποιείται, επίσης, σε περιπτώσεις που το ουσιαστικό συνοδεύεται από κτητική αντωνυμία (το φιλαράκι μου) ή από κτητικό (εκείνο το σπίτι). Επιπλέον, παρόλο που το οριστικό άρθρο υποδεικνύει το συγκεκριμένο, χρησιμοποιείται και με ουσιαστικά ή επίθετα που δηλώνουν ολόκληρες τάξεις αντικειμένων, οπότε παίρνει μια γενικευτική ιδιότητα (οι νέοι νιώθουν ότι μπορούν να αλλάξουν τον κόσμο). Επιπρόσθετα, το οριστικό άρθρο εμφανίζεται πριν από ημέρες εβδομάδας (Η Κυριακή είναι η αγαπημένη μου μέρα), μήνες (Η αδερφή μου θα παντρευτεί τον Ιανουάριο), χρόνια (Το 1821 οι Έλληνες επαναστάτησαν εναντίον των Τούρκων) , εποχές (Το καλοκαίρι είναι η αγαπημένη μου εποχή) , γιορτές (Τα Χριστούγεννα είναι η εποχή της αγάπης). Ακόμα, χρησιμοποιείται με ένα αντικείμενο του οποίου η ύπαρξη είναι δεδομένη (ήρθα με το αμάξι μου), καθώς συνοδεύει επίσης και κλάσματα/ποσοστά (Το 40% των εφήβων πάσχει από παχυσαρκία).

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που το οριστικό άρθρο απουσιάζει. Σε αυτές τις περιπτώσεις ανήκει η κλητική προσφώνηση (Έλα Μαρία), όπως προαναφέρθηκε, η περίπτωση που το στοιχείο δήλωσης δεν είναι οριστικό (Με λένε Τάσο) και τέλος όταν η ονοματικές φράσεις έχουν θέση υποκειμένου ρήματος (Χύθηκε καφές στο χαλί ΑΛΛΑ μου αρέσει ο καφές).

1.2 Το αόριστο άρθρο

ΑΡΣΕΝΙΚΟ

Ονομ.	ένας
Γεν.	ενός
Αιτ.	ένα(ν)

ΘΗΛΥΚΟ

Ονομ.	μια
Γεν.	μιας
Αιτ.	μια

ΟΥΔΕΤΕΡΟ

Ονομ.	ένα
Γεν.	ενός
Αιτ.	ένα

Κρατάει το τελικό (ν) η αιτιατική του αόριστου άρθρου έναν όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από φωνήεν, από στιγμιαίο σύμφωνο, από δίψηφο σύμφωνο ή από διπλό σύμφωνο.

Παραδείγματα: *έναν ελέφαντα, έναν καναπέ, έναν μπακάλη, έναν ζυλοκόπο*

Δεν κρατάει το τελικό (ν) όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από εξακολουθητικό σύμφωνο.

Παραδείγματα: *ένα νόμο, ένα ζαχαροπλάστη, ένα γάτο*

Το αόριστο άρθρο δεν έχει πληθυντικό αριθμό και για αυτό όταν θέλουμε να αναφερθούμε σε κάποια αόριστη οντότητα ή πράγμα δεν χρησιμοποιούμε άρθρο (*Παιδιά έπαιζαν στην αυλή*)¹.

Το αόριστο άρθρο χρησιμοποιείται γενικευτικά, όταν αναφερόμαστε γενικά και αόριστα σε κάτι που είτε αυτό είναι άγνωστο στον ακροατή ή συνομιλητή μας είτε που το γνωρίζει αλλά δεν θέλουμε να μιλήσουμε συγκεκριμένα (π.χ. *ένας από τους συμμαθητές σας χτύπησε ένα παιδί του άλλου τμήματος*. Σε αυτή την περίπτωση είτε η δασκάλα γνωρίζει και οι μαθητές αγνοούν είτε και η δασκάλα και οι μαθητές γνωρίζουν απλά δεν αναφέρεται συγκεκριμένα στον μαθητή που το έκανε). Επιπλέον, η γενικευτική του σημασία εκδηλώνεται και σε περιπτώσεις που ο ομιλητής αναφέρεται σε όλα ή σε καθένα από τα μέλη ενός συνόλου, για να δηλωθεί μια κανονικότητα (π.χ. *ένας ηλικιωμένος δυσκολεύεται να συμβαδίσει με τις τεχνολογικές εξελίξεις*).

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να πει κανείς ότι τα νέα ελληνικά είναι μια γλώσσα στην οποία το άρθρο είναι βασική μονάδα για την έκφραση του ομιλητή. Αυτό μπορεί να προκύψει από το γεγονός ότι τα γλωσσικά περιβάλλοντα που επιβάλλεται η ύπαρξη του είναι περισσότερα από αυτά που εκλείπει.

2.Το γένος στα νέα ελληνικά (φυσικό/γραμματικό)

Όλα τα όντα στη γη, έμψυχα ή άψυχα, χαρακτηρίζονται από ένα γένος. Τα έμψυχα όντα ανήκουν είτε στο αρσενικό είτε στο θηλυκό γένος ενώ τα άψυχα στο ουδέτερο. Το γένος αυτό είναι το φυσικό γένος των όντων και ταυτίζεται με την βιολογική τους ταυτότητα, δηλαδή το φύλο τους. Το φυσικό γένος ορίζεται από την ίδια την πραγματικότητα. Επιπρόσθετα, στη γραμματική υπάρχει το γραμματικό γένος. Το γραμματικό γένος χωρίζεται στο αρσενικό, στο θηλυκό και στο ουδέτερο και είναι φυσικό και εγγενές χαρακτηριστικό του κάθε ουσιαστικού.

Το φυσικό και το γραμματικό γένος σε σχέση με τα διάφορα επίπεδα της γλώσσας έχει απασχολήσει στο παρελθόν φιλοσόφους και στη συνέχεια τους γλωσσολόγους γιατί όσο απλή μπορεί να φαίνεται η αντιστοιχία μεταξύ τους, δηλαδή ότι ένα

¹ βλ. Μανόλη Τριανταφυλλίδη, *Νεοελληνική Γραμματική*, σελ73.

ουσιαστικό αρσενικού φύλου θα ανήκει στο αρσενικό γραμματικό γένος (π.χ. *ο άνθρωπος*) αυτό δεν είναι απόλυτο γιατί το φυσικό και το γραμματικό γένος δεν συμπίπτουν πάντοτε.

Ειδικεύοντας, ας μελετήσουμε τα παραδείγματα *ο άνδρας* και *η γυναίκα*. Σε αυτές τις δύο περιπτώσεις το φυσικό και το γραμματικό γένος συμπίπτουν. Αλλά μελετώντας το παράδειγμα *το κορίτσι* είναι φανερό ότι το ουσιαστικό στο φυσικό του γένος είναι θηλυκό ενώ στο γραμματικό είναι ουδέτερο. Επιπρόσθετα, πιο ενδιαφέροντα είναι τα παραδείγματα *η έρημος* και *ο άνεμος*, τα οποία αν και δεν έχουν κάποιο συγκεκριμένο φύλο για κάποιο λόγο το πρώτο έχει γραμματικό γένος θηλυκό και το δεύτερο αρσενικό. Αυτή η δήλωση ίσως εκφράζει ξεθωριασμένες απ' το χρόνο αντιλήψεις που αν και άψυχα όντα η γραμματική της ελληνικής γλώσσας επιδιώκει να τους δώσει ζωή. Σε περιπτώσεις που το ουσιαστικό αναφέρεται σε άνθρωπο χωρίς να είναι σημαντικό το φύλο του μπορεί να είναι ουδετέρου γένους (*το αγόρι – το παιδί*). Τέλος, υπάρχουν και ουσιαστικά τα οποία έχουν δύο γένη, όπως για παράδειγμα *ο πλάτανος – το πλατάνι*.

Επομένως, το γένος στα νέα ελληνικά χαρακτηρίζεται από μια αυθαιρετότητα και η ταύτιση του φυσικού και του γραμματικού γένους αποτελεί την εξαίρεση. Παρά όμως την αυθαιρετότητά του ο τρόπος δήλωσής του είναι συστηματικός σε όλα τα γλωσσικά συστήματα. Πιο συγκεκριμένα, στη νέα ελληνική γλώσσα το γένος στα ουσιαστικά δηλώνεται από το άρθρο (το οποίο όπως προαναφέρθηκε έχει και αυτό τρία γένη) και τις κατάληξεις.

Η έρευνα για το γένος στα νέα ελληνικά έχει δείξει τα εξής:

- Το γραμματικό γένος παρ' όλες τις μεταβολές του ονοματικού συστήματος παραμένει βασικό χαρακτηριστικό του ονόματος
- Είναι ορατό σε λειτουργίες μορφοσυντακτικού (συμφωνία), σημασιολογικού – πραγματολογικού (διάκριση φυσικού γένους) και υφολογικού επιπέδου.

Παραδείγματα: *Ο πατέρας του Αντώνη είναι περήφανος για τον γιό του* (συμφωνία)

ο δικηγόρος / η δικηγόρος
ο λύκος / η λύκαινα } (διάκριση φυσικού γένους)

άλογο / άτι (υφολογικό επίπεδο)

- Η νέα ελληνική για να διακρίνει καθαρά το γραμματικό γένος, κυρίως στα έμβια όντα έχει την τάση να δηλώνει και το φυσικό γένος με διάφορα λεξιλογικά ή γραμματικά μέσα

Παραδείγματα: *ο γιός-η κόρη* (άρθρο + κατάληξη)

ο/η φιλόλογος (άρθρο)

ο γιατρός - η γιατρίνα (άρθρο + επίθημα)

ο ταύρος - η αγελάδα (λεξική δήλωση του γένους)

- Παρά την αυθαιρετότητα του το γραμματικό γένος λειτουργεί συστηματικά στην πρόσληψη των δανείων (Αναστασιάδη – Συμεωνίδη, 1994)

2.1 Το γένος ως χαρακτηριστικό (εγγενές / προαιρετικό)

Το γένος είναι, όπως προαναφέρθηκε ένα εγγενές χαρακτηριστικό που δεν υπόκειται κάτω από γραμματικούς κανόνες. Εστιάζοντας στα παραδείγματα *ο τρόπος* και *η άμμος*, το πρώτο είναι αρσενικού γένους και το δεύτερο θηλυκού και ανήκουν και τα δυο στην ίδια κλιτική τάξη (KT1)². Εντοπίζεται αναντιστοιχία στο γένος και στην κλητική τάξη αφού τιμές διαφορετικού γένους ανήκουν στην ίδια κλιτική τάξη. Επίσης, η απουσία σημασιολογικών πληροφοριών, όπως το φύλο, σε συνδυασμό με την απουσία διαφορετικής κατάληξης αποδεικνύουν ότι το γένος ανήκει στα εγγενή χαρακτηριστικά του ονόματος.

Παράλληλα, το γένος μπορεί να θεωρηθεί και προαιρετικό χαρακτηριστικό του ονόματος αφού υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες η τιμή του γένους ενός στοιχείου προβλέπεται από τη σημασιολογία του (δηλαδή αν είναι έμβιο ή όχι) και από τη διάκριση του φύλου του (αρσενικό / θηλυκό).

2.2 Τα γένη της νέας ελληνικής

Τα γένη, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στα νέα ελληνικά είναι τρία: το αρσενικό, το θηλυκό και το ουδέτερο. Ειδικότερα:

• Αρσενικό

Όπως έχει κατανεμηθεί το γένος στην πραγματεία με τίτλο *Συγχρονικές και διαχρονικές τάσεις στο γένος της ελληνικής* των Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Δέσποινα Χειλά-Μαρκοπούλου, όλα τα γένη χωρίζονται σε πρωτοτυπικά και μη πρωτοτυπικά. Ας μελετήσουμε το αρσενικό γένος.

Από άποψη σημασίας, πρωτοτυπικά είναι τα αρσενικά ουσιαστικά των οποίων το αντικείμενο αναφοράς τους είναι άρρεν και το μορφολογικό τους διακριτικό χαρακτηριστικό είναι ότι έχουν την κατάληξη *-ς* (*ο πατέρας, ο αγρότης, ο ξάδερφος, ο γιατρός*). Εκτός από τα πρωτοτυπικά, υπάρχουν και μη πρωτοτυπικά αρσενικά ουσιαστικά τα οποία ανήκουν στις εξής κατηγορίες:

A) τα αρσενικά ουσιαστικά που το αντικείμενο αναφοράς τους είναι αρσενικό αλλά αυτά είναι άκλιτα. Συνήθως συμβαίνει σε περιπτώσεις δανείων (π.χ. *ο σεφ*).

B) τα αρσενικά ουσιαστικά που είναι άψυχα και είναι άκλιτα και ανήκουν είτε στα πρωτοτυπικά ουδέτερα είτε στα μη πρωτοτυπικά αρσενικά ουσιαστικά και το γένος επιλέγεται σύμφωνα με τη σημασιολογία [π.χ. *το νεσ/ο νες* (κατά το ο καφές)].

Γ) τα αρσενικά ουσιαστικά που είναι άψυχα όντα και λήγουν σε *-ς* (π.χ. *ο πόνος, ο τόνος*).

² βλ. Nespor & Ralli, 1996

Αυτές είναι οι βασικές κατηγορίες των μη πρωτοτυπικών αρσενικών ουσιαστικών. Υπάρχουν και άλλες αλλά δεν είναι αντικείμενο της παρούσας εργασίας. Έτσι, τα πρωτοτυπικά αρσενικά ουσιαστικά εξέχουν στο κλιτικό σύστημα της νέας ελληνικής και αποδυναμώνουν τις τάξεις των μη πρωτοτυπικών ουσιαστικών.

- **Θηλυκό**

Το ίδιο χαρακτηρίζει και τα θηλυκά. Πρωτοτυπικά ονομάζονται τα θηλυκά που έχουν ως αντικείμενο αναφοράς θήλυ. Από άποψη μορφολογίας διακρίνονται από τις ακόλουθες κατάληξεις: -α, -η, -ου. Διακρίνονται σε [+έμφυχα] όπως τα παραδείγματα *η δασκάλα, η κόρη, η ισπανικού* (καθηγήτρια ισπανικών) και σε [-έμφυχα] που σημασιολογικά ανήκουν στα αφηρημένα ουσιαστικά που δηλώνουν ενέργεια (*η μετάβαση*), ιδιότητα (*η ομορφιά*), συλλογικότητα (*η αμμουδιά*). Υπάρχουν και μη πρωτοτυπικά θηλυκά. Τα έμφυχα διακρίνονται στα:

Α) Τα θηλυκά που το αντικείμενο αναφοράς τους είναι άρρεν (π.χ. *η εξοχότητα [πρίγκιπας]*).

Β) Τα ουσιαστικά που εμφανίζουν μόνο έναν τύπο αν και δηλώνονται οντότητες και των δυο φύλων. Αυτά τα ουσιαστικά ονομάζονται επίκοινα και μερικά τέτοια είναι *ο/η υπουργός, ο/η ταμίας*. Ακόμη σε αυτή την κατηγορία ανήκουν τα θηλυκά ουσιαστικά που φέρουν δείκτη αρσενικότητας, δηλαδή την κατάληξη -ς. (*η δεσποινίς*).

Γ) Τα άκλιτα θηλυκά ουσιαστικά (*η σοπράνο*), τα οποία σε αντίθεση με τα έμφυχα άκλιτα αρσενικά δάνεια (βλ. σελ.8) δεν εμφανίζουν ουδέτερο γένος. Στα άφυχα θηλυκά θεωρούνται μη πρωτοτυπικά και τα κλιτά ουσιαστικά τα οποία έχουν κατάληξη -ς. (π.χ. *η εγκύκλιος*).

- **Ουδέτερο**

Στα πρωτοτυπικά ουδέτερα ανήκουν τα ουδέτερα ουσιαστικά, τα οποία χαρακτηρίζονται από την τιμή [-έμφυχο] και διακρίνονται από την παρακάτω μορφολογία:

Α) Όσα κλιτά ουδέτερα έχουν κατάληξη -ο, -ι, -α που ανήκουν σε διαφορετικές κλιτικές τάξεις από τα θηλυκά (π.χ. *το βουνό, το τόπι, το άρμα*) ως προς τον σχηματισμό των πτώσεων και τον πληθυντικό αριθμό.

Β) Όλα τα άκλιτα ουδέτερα τα οποία είναι δάνεια (π.χ. *το μίξερ*).

Γ) Όσα ουδέτερα ουσιαστικά έχουν κατάληξη -α. Σύμφωνα με τη σημασιολογία είναι ένα υποσύνολο που περικλείει τα ουδέτερα που έχουν τη σημασία αποτέλεσμα ενέργειας και είναι παράγωγες λέξεις που έχουν το επίθημα -μα (π.χ. *το τάμα*).

Υπάρχει στα ουδέτερα μια ενδιάμεση κατηγορία που αφορά [+έμφυχα] ουδέτερα και ονομάζεται πρωτοτυπική κατηγορία ενδιάμεσου βαθμού και σύμφωνα με σημασιολογικά κριτήρια περιλαμβάνει:

Α) Τα υποκοριστικά σε -άκι, -ούδι, -έλι, -ούλι (π.χ. *το αρκουδάκι, το μαθητούδι, το κοπέλι, το μικρούλι*).

Β) Τα ουδέτερα ουσιαστικά που δηλώνουν τους απογόνους ανθρώπων ή ζώων (π.χ. *το παιδί, το βρέφος, το μοσχάρι, το πουλάρι*).

Γ) Τα ουδέτερα ουσιαστικά που δηλώνουν άτομα απαξιωτικά (π.χ. *τσιράκι*) ή άτομα τα οποία δεν είναι ακόμα ώριμα (π.χ. *το παλικάρι*).

Δ) Τα ουδέτερα ουσιαστικά με περιληπτική σημασία που σχηματίζονται με τα επιθήματα -αριό, - όι, -μάνι. (π.χ. το κατιναριό ,το παιδολόι, το αγορομάνι). Στα μη πρωτοτυπικά ουδέτερα ανήκουν τα [-έμψυχα] τα οποία λήγουν σε -ν (π.χ. το σύμπαν, το όν) και σε -ς (π.χ. το φως, το κρέας), καθώς και τα ουσιαστικά που διατηρούν τον λόγιο χαρακτήρα τους όπως για παράδειγμα το γήρας, το στέλεχος, το μέλος.

2.3 Κλιτικές τάξεις

Έγιναν πολλές προσπάθειες για την κατηγοριοποίηση του ελληνικού ονόματος από αρχαίους αλλά και από σύγχρονους μελετητές. Κάνοντας μια σύντομη ιστορική αναδρομή, ο Τριανταφυλλίδης στη γραμματική του (1941) κατηγοριοποίησε το γένος σε τρεις κλίσεις: 1^η κλίση αρσενικά, 2^η κλίση θηλυκά και 3^η κλίση ουδέτερα. Για να δείξει τις κλιτικές ιδιορρυθμίες των ονομάτων (ισοσυλλαβία, ανισοσυλλαβία, ποικιλία καταλήξεων) προχώρησε σε ένα ιδιαίτερα πολύπλοκο σύστημα, εισάγοντας την υποδιαίρεση των κλίσεων σε τάξεις. Παρόλο, που η γραμματική του μόρφωσε γενιές και γενιές ο διαχωρισμός αυτός είναι αρκετά πολύπλοκος. Στη συνέχεια, ο Α.Τσοπανάκης (1948) προχώρησε σε έναν άλλο διαχωρισμό που απορρίπτει το γένος σαν παράγοντα διαχωρισμού και θέτει στο επίκεντρο την ισοσυλλαβία-ανισοσυλλαβία και το είδος της κατάληξης. Από την άλλη, ο Ι.Κεσίσογλου πρότεινε τη διατήρηση του συστήματος της αρχαίας ελληνικής, με την κατάλληλη προσαρμογή στα νέα ελληνικά. Από μια άλλη σκοπιά είδε το θέμα ο Ι.Κουρμούλης αρχικά (1964, 1968) και αργότερα οι Μπαμπινιώτης- Κοντός (1967)την κατηγοριοποίηση του νεοελληνικού ονόματος με βάση τον αριθμό των μορφολογικά διακρινόμενων πτώσεων. Τα ονόματα διακρίνονται σε δικατάληκτα (δίπτωτα), τρικατάληκτα (τρίπτωτα) και μεικτά. Ο Γ. Μπαμπινιώτης (1980, 1982) με βάση το σύστημα Κουρμούλη, υποστηρίζει ένα οικονομικότερο σύστημα δύο κλίσεων δίπτωτα και τρίπτωτα. Το 1996, οι Nespor & Ralli έφτασαν σε μια κατηγοριοποίηση των κλιτικών τάξεων με την εξής μορφή:

KT1	άνθρωπ-(αρσενικό) ψηφ-(θηλυκό)	} -ος
KT2	(αρσενικά) ταμία- ~ ταμι- παπα- ~ παπαδ- μαχητη- ~μαχητ- καφε- ~καφεδ-	} -ς ~ -ες
KT3	(θηλυκά) μητέρα-Ø ~μητέρ- αυλή-Ø~ αυλ- αλεπού-Ø ~ αλεπουδ-	} Ø ~ ες
KT4	πόλη-Ø ~πολε- ~ πολ-	
KT5	βουν-	} -ο ~ -α

KT6	σπίτι-Ø	Ø ~ -α
KT7	κρατ-	-ος ~ -η
KT8	σώμα-Ø ~ σώματ-	Ø ~ -α

Β' ΜΕΡΟΣ

1. Η εκμάθηση των νέων ελληνικών ως δεύτερη ξένη γλώσσα-επίπεδα γλωσσομάθειας

Πριν κάποια χρόνια η διδασκαλία της νέας ελληνικής ως ξένη γλώσσα φαινόταν κάτι απίθανο. Όμως, εξαιτίας των μεταναστευτικών κυμάτων στην Ελλάδα έγινε όχι μόνο μια πραγματικότητα αλλά και επιτακτική ανάγκη για την ενσωμάτωση των μεταναστών στη χώρα. Οι αλλοδαποί και παλιννοστούντες μαθητές, ανεξαρτήτως ηλικίας, στελεχώνουν τις σχολικές τάξεις. Έτσι, χρειάστηκε η σύνταξη νέων αναλυτικών προγραμμάτων, τα οποία θα ανταποκρίνονταν στη νέα σχολική πραγματικότητα.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης καθόρισε τα επίπεδα γλωσσομάθειας, στα οποία κατατάσσονται οι μαθητές ανάλογα με τις γλωσσικές δεξιότητες που έχουν κατακτήσει. Τα επίπεδα είναι τρία: Το Α επίπεδο, το Β επίπεδο και το Γ επίπεδο. Το κάθε επίπεδο χωρίζεται σε δυο υποεπίπεδα π.χ. Α1, Α2 κ.τ.λ. Ο διαχωρισμός σε υποεπίπεδα επιτρέπει την ύπαρξη διαβαθμίσεων και τη διαφορετική ικανότητα των μαθητών μέσα στο ίδιο επίπεδο³. Για να ανήκει ένας μαθητής στο εκάστοτε επίπεδο θα πρέπει να έχει κατακτήσει επαρκώς τις γλωσσικές ικανότητες που το κάθε επίπεδο απαιτεί. Για την προετοιμασία του στη σχολική τάξη χρησιμοποιούνται τα αναλυτικά προγράμματα που για το κάθε γλωσσικό επίπεδο θέτει διαφορετικούς διδακτικούς στόχους.

Πιο συγκεκριμένα, το επίπεδο Α1 είναι το χαμηλότερο επίπεδο λειτουργικής χρήσης της γλώσσας.⁴ Ο υποψήφιος πρέπει να μπορεί να επικοινωνεί με τους απλούστερους τρόπους για ζητήματα της καθημερινής ζωής και των ενδιαφερόντων του. Γενικά, παράγει απλές δομές, τόσο σε προφορικό όσο και σε γραπτό επίπεδο. Στο επίπεδο Α1 ο υποψήφιος μπορεί να καλύπτει μόνο βασικές γλωσσικές ανάγκες. Επιπρόσθετα, μπορεί να περιγράψει τον εαυτό του, το σπίτι του, τους φίλους του. Επίσης, μπορεί να περιγράψει τα ενδιαφέροντά του, να συστηθεί, να χαιρετήσει, να απολογηθεί, μπορεί να παραγγείλει φαγητό σε ένα εστιατόριο και να παράγει προτάσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο της στοιχειώδους επικοινωνίας. Σε αυτό το επίπεδο, ο μαθητής πρέπει να έχει ξεκαθαρίσει τη συμφωνία μεταξύ του άρθρου + ουσιαστικού, επίθετου + ουσιαστικού, αντωνυμίας + ουσιαστικού. Πρέπει να χρησιμοποιεί το σωστό άρθρο σύμφωνα με τις καταλήξεις των ουσιαστικών σε ουσιαστικά με φυσικό και

³ Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας, επιμ. Αντωνοπούλου Ν., Τσαγγαλίδης Αναστάσιος, Μουμτζή Μ., Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2000

⁴ Σ. Ευσταθιάδης, et al. (2005). *Περιγραφή Επιπέδου Αναφοράς Α1 για τα Νέα Ελληνικά*. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης.

γραμματικό γένος αρσενικό και σε ουσιαστικά με φυσικό και γραμματικό γένος θηλυκό. Όλα τα παραπάνω, ιδιαίτερα στον προφορικό λόγο, υλοποιηθούν με μεγαλύτερη ευκολία αν ο συνομιλητής (δηλαδή ο φυσικός ομιλητής της γλώσσας) μιλάει αργά και καθαρά.

Στο επίπεδο A2 ο υποψήφιος μπορεί να χρησιμοποιήσει την ελληνική γλώσσα σε ένα ευρύτερο φάσμα, μπορεί να ανταποκριθεί σε περισσότερες επικοινωνιακές περιστάσεις αλλά με πολύ απλό τρόπο. Ανταποκρίνεται σε απλές καθημερινές ανάγκες (με μεγαλύτερη ευκολία απ' ό τι ο υποψήφιος του επιπέδου A1), είναι σε θέση να παράγει και να κατανοεί γραπτό και προφορικό λόγο με διάκριση τυπικού/προσωπικού τόνου. Πρέπει να μπορεί να κατανοεί μικρά κείμενα και εκφωνήματα (π.χ. αφίσες, χάρτες, τηλεφωνικούς καταλόγους, δελτία καιρού, σήματα, σύντομη προσωπική αλληλογραφία). Αν και είναι πιθανό να έχει άγνωστες λέξεις είναι ικανός να τους δώσει σημασία από τα συμφραζόμενα, αν και εφόσον αυτές αποτελούν μέρος οικίων θεμάτων γι' αυτούς. Σχετικά με τον προφορικό λόγο πρέπει να μπορεί να κατανοεί συζητήσεις για απλά καθημερινά θέματα και να γίνεται και ο ίδιος μέρος τους. Σε αυτό το επίπεδο, παρά τα λάθη και τις παύσεις που θα διακρίνουν το λόγο του πρέπει να είναι κατανοητός από το συνομιλητή του.

Σε αυτό το επίπεδο, στην κατηγορία του γένους ο υποψήφιος πρέπει να χρησιμοποιεί σωστά τη συμφωνία άρθρου + ουσιαστικού στα εξής ουσιαστικά:

α) στο αρσενικό γένος: αυτά που έχουν αρσενικό φυσικό και γραμματικό γένος (ο δάσκαλος) και αυτά που έχουν αρσενικό γραμματικό γένος αλλά περιλαμβάνουν και όντα φυσικού θηλυκού γένους (ο άνθρωπος = άντρας ή γυναίκα).

β) στο θηλυκό γένος: αυτά που έχουν φυσικό και γραμματικό θηλυκό γένος (η μητέρα) και τα ονόματα ζώων που έχουν θηλυκό γραμματικό γένος αλλά σαν σημείο αναφοράς έχουν και το αρσενικό και το θηλυκό ζώο (η καμήλα).

γ) στο ουδέτερο: τα ονόματα πραγμάτων (το ποτιστήρι) και τα ουδέτερα που δεν είναι πράγματα αλλά έμψυχα (το παιδί).

Το επίπεδο B1 είναι αρκετά σημαντικό γιατί ο μη φυσικός ομιλητής σε αυτό το επίπεδο χαρακτηρίζεται ως ένα βαθμό ανεξάρτητος. Η ανεξαρτησία του σχετίζεται άμεσα με την στάση του συνομιλητή του. Σε αυτό το επίπεδο πρέπει να μπορεί να κατανοεί τη συνομιλία μεταξύ δυο φυσικών ομιλητών γύρω από ένα οικείο θέμα και στον γραπτό λόγο η κατανόηση του είναι πολύ καλύτερη γιατί διαθέτει χρόνο για επεξεργασία. Επομένως, πρέπει να κατανοεί όλα όσα κατανοούν τα επίπεδα A1 και A2 με ακόμη περισσότερες λεπτομέρειες. Στην παραγωγή λόγου, πρέπει να μπορεί να ανταποκριθεί στους στόχους των προηγούμενων επιπέδων και επιπλέον να είναι σε θέση να εκφράζει τα συναισθήματα του, να διηγείται μια εμπειρία του ή να περιγράφει μια ταινία και να χειρίζεται προβλήματα επικοινωνίας ζητώντας τη βοήθεια του συνομιλητή του (π.χ. να ζητήσει διευκρινίσεις, να επιβεβαιώνει αν άκουσε σωστά κ.τ.λ.) Εστιάζοντας στο γένος θα πρέπει να μπορεί να χρησιμοποιεί σωστά το άρθρο σε:

α) αφηρημένα αρσενικά ουσιαστικά (ο έρωτας)

β) αφηρημένα θηλυκά ουσιαστικά (η ελευθερία)

γ) αφηρημένα ουδέτερα παράγωγα ρημάτων (το ράψιμο)

Ο υποψήφιος του επόμενου επιπέδου, B2, θεωρείται ακόμα πιο ανεξάρτητος χρήστης της γλώσσας από αυτόν του B1 επιπέδου. Χρησιμοποιεί τη γλώσσα-στόχο με μεγαλύτερη ευχέρεια αλλά και ακρίβεια. Σε αυτή τη γλωσσική βαθμίδα ο υποψήφιος έχει επίγνωση του λάθους του και πολλές φορές προβαίνει στην αυτό-διόρθωση. Ακόμη, ο λόγος του χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ροή και χαρακτηρίζεται από

αυθορμητισμό. Η κατανόηση του προφορικού λόγου αυξάνεται και ο υποψήφιος μπορεί να κατανοεί μια διάλεξη που εμπεριέχει επιχειρηματολογία για οικεία θέματα, αρκεί αυτή να είναι σε κανονικό ρυθμό ομιλίας. Στο γραπτό λόγο μπορεί να ξεχωρίζει την πρόθεση ή τον σκοπό του κειμένου και να ξεχωρίζει τα κύρια από τα δευτερεύοντα στοιχεία. Στην παραγωγή λόγου, ο υποψήφιος είναι σε θέση να περιγράφει εκτενώς, να επιχειρηματολογεί και να αιτιολογεί με σαφήνεια και ακρίβεια.

Σε αυτό το επίπεδο κατακτώνται πιο πολύπλοκες γραμματικές δομές που αφορούν το οριστικό άρθρο όπως για παράδειγμα προτάσεις όπως:

Παραδείγματα: *Το να ακούς αυτόν που μιλάει είναι ευγένεια.*

Δεν κατάλαβα το πώς μπήκε.

Το να λες ψέματα είναι κακό.

Σχετικά με το γένος είναι ικανοί να κατανοούν και να παράγουν ουσιαστικά σε όλα τα γένη, τόσο ισοσύλλαβα όσο και ανισοσύλλαβα (π.χ. *ο κουρέας-οι κουρείς*, *το βέλος*, *το ξύσιμο*, *το γάλα*, *το σύμπαν*).

Στο επίπεδο Γ1 ο μη φυσικός ομιλητής χαρακτηρίζεται ως ικανός χρήστης καθώς διαθέτει πλούσιο λεξιλόγιο και σύνθετες γραμματικές δομές. Μπορεί να χρησιμοποιεί την ελληνική γλώσσα με ευελιξία. Πρέπει να είναι ικανός να κατανοεί ποικίλα κείμενα, ακόμα και επιστημονικά, και να διαβάζει πεζογραφία. Να δίνει και να ζητά πληροφορίες λεπτομερέστερα και να εκφράζει ακριβέστερα τα συναισθήματα του. Αυτές είναι κάποιες από τις γλωσσικές ικανότητες που θα πρέπει να έχει ο υποψήφιος του επιπέδου. Σε ότι αναφορά το γένος ο μη φυσικός ομιλητής έρχεται σε επαφή με ουσιαστικά διπλόκλιτα (*ο σταθμός- οι σταθμοί- τα σταθμά*), διπλοκατάληκτα (*ο πατέρας-οι πατέρες- οι πατεράδες*), με ομόηχα (*κλίμα-κλήμα*) κ.τ.λ.

Τέλος, στο Γ2 επίπεδο ανήκουν οι μη φυσικοί ομιλητές που έχουν κατακτήσει την ελληνική γλώσσα τέλεια. Το επίπεδο αυτό αποτελεί τον ανώτατο εξεταστικό στόχο της πιστοποίησης της ελληνομάθειας. Ο υποψήφιος πρέπει να χρησιμοποιεί με άνεση και ευφράδεια τη γλώσσα και να συνομιλεί με τους φυσικούς ομιλητές για οποιοδήποτε θέμα ξεπερνώντας τις τυχόν δυσκολίες που θα αντιμετωπίσει χωρίς να γίνει αντιληπτός από τον συνομιλητή του.

2. Μεθοδολογία

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να ανιχνευθεί το κατά πόσο είναι σωστή η συμφωνία μεταξύ του άρθρου και του ουσιαστικού σε μια ονοματική φράση των μη φυσικών ομιλητών σε δεδομένα παραγωγής προφορικού λόγου σε μορφή συζήτησης. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, θα μελετηθούν τα τυχόν λάθη για να αποδειχθεί το εάν η κατάληξη του ουσιαστικού ενισχύει την πιθανότητα επιλογής λανθασμένου άρθρου ως προς το γένος από τους μη φυσικούς ομιλητές. Για την ευκολότερη μελέτη του δείγματος η συμφωνία μελετήθηκε ως προς το επίπεδο γλωσσομάθειας των μη φυσικών ομιλητών και ως προς το μέρη της προφορικής συνέντευξης που πραγματοποιήθηκε.

Πιο συγκεκριμένα, μελετήθηκαν σαράντα (40) τυχαίες απομαγνητοφωνήσεις. Οι είκοσι (20) προέρχονται από μη φυσικούς ομιλητές που βρίσκονται στο Α επίπεδο και οι άλλες είκοσι (20) προέρχονται από άτομα που βρίσκονται στο επίπεδο Γ. Οι απομαγνητοφωνήσεις του Β επιπέδου δεν περιλαμβάνονται στο δείγμα για τον εξής λόγο: Το Β επίπεδο δεν είναι ξεκάθαρο για να μελετηθεί γιατί σε αυτό μπορεί να βρίσκονται μη φυσικοί ομιλητές που αντικειμενικά οι γλωσσικές τους δεξιότητες ανήκουν στο επίπεδο Α αλλά είναι τελειοποιημένες αλλά παράλληλα και αυτοί που ανήκουν σε ένα πρώιμο επίπεδο Γ.

Μετρήθηκε το πλήθος των ονοματικών φράσεων (ΟΦ), των επιθετικών (ΕΦ) και των προθετικών (ΠΦ) του δείγματος των σαράντα (40) τυχαίων απομαγνητοφωνήσεων ανάλογα με τα επίπεδα (Α και Γ) και ανάλογα με το task που εμφανίστηκαν. Στη συνέχεια, μετρήθηκαν οι λανθασμένες χρήσεις του άρθρου μέσα στα προαναφερθέντα περιβάλλοντα, τα οποία θα παρουσιαστούν με στατιστικά στοιχεία και θα αναλυθούν περαιτέρω στο επόμενο κεφάλαιο. Η σύγκριση των δειγμάτων των μη φυσικών ομιλητών θα γίνει με βάσει στοιχεία γραμματικών και συντακτικών εγχειριδίων που περιγράφουν την ελληνική γλώσσα.

3.Ανάλυση αποτελεσμάτων

Τα δεδομένα παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες. Οι πίνακες 1-4 παρουσιάζουν τα δεδομένα που συλλέχτηκαν από τους ομιλητές του Α επιπέδου στα δύο μέρη των απομαγνητοφωνημένων συνομιλιών (task 1, task 2) και οι πίνακες 5-8 τα δεδομένα των ομιλητών του Γ επιπέδου. Οι πίνακες 1 και 3 παρουσιάζουν τα δεδομένα σε αριθμούς ανάλογα με το πόσες φορές εντοπίστηκε το στοιχείο (ΟΦ, ΕΦ, ΠΦ) και τα λάθη και οι πίνακες 2 και 4 παρουσιάζουν τον αριθμό των λαθών σε ποσοστά (%) για τη διευκόλυνση της μελέτης.

ΕΠΙΠΕΔΟ Α΄

Πιο συγκεκριμένα, παρατηρούμε με μια πρώτη ματιά ότι οι προθετικές φράσεις κυριαρχούν στην ομιλία των ομιλητών του Α επιπέδου (202) και στη συνέχεια ακολουθούν οι ονοματικές φράσεις (108) και οι επιθετικές (30) που είναι ελάχιστες. Το task 1 ευνοεί την ύπαρξη των πολλών προθετικών φράσεων αυτές εντοπίζονται σε απαντήσεις των μη φυσικών ομιλητών σε ερωτήσεις για την καταγωγή τους ή γενικά προελεύσεως κ.τ.λ. Τα λάθη που εντοπίζονται στις προθετικές φράσεις θα αναλυθούν παρακάτω, συνοπτικά όμως φαίνεται ότι στατιστικά τα λάθη δεν είναι πολλά καθώς από τις 202 χρήσεις μόνο οι 46 είναι λανθασμένες. Οι ομιλητές του Α επιπέδου στο task 1 που κυρίως περιγράφουν τον εαυτό τους έχουν εξοικειωθεί με την συντακτική δομή πρόθεση + άρθρο+ ουσιαστικό. Σχετικά με τις επιθετικές φράσεις, αυτές είναι λίγες στον λόγο των ομιλητών Α επιπέδου τόσο στο task 1 όσο και στο task 2 (πίνακας 3). Στα συμπεράσματα χρειάζεται μια επιφυλακτική στάση γιατί δεν γνωρίζουμε αν οφείλονται σε αδυναμία κατάκτησης της συμφωνίας ανάμεσα στο άρθρο, το επίθετο και το ουσιαστικό ή στην τάση να απουσιάζει το άρθρο πριν το επίθετο. Τέλος, οι ονοματικές φράσεις στο task 1, 108 στο σύνολο με την ύπαρξη 46 λαθών ποικίλων μορφών που θα αναλυθούν παρακάτω.

Α Επίπεδο (Task 1)	Φράσεις	Λάθη φράσεων
Ονοματικές φράσεις	108	46
Επιθετικές φράσεις	30	7
Προθετικές φράσεις	202	28
Σύνολο:	340	81

Πίνακας 1.

Α Επίπεδο (Task 1)	Λάθη φράσεων	Κλίμακα επί της εκατό
Ονοματικές φράσεις	46	57%
Επιθετικές φράσεις	7	9%
Προθετικές φράσεις	28	34%

Πίνακας 2.

Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από το task 2 των μη φυσικών ομιλητών του Α επιπέδου που αποτελείται από την περιγραφή εικόνων. Είναι σημαντικό να ξαναφερθεί ότι σε αυτό το μέρος της συνέντευξης τα δεδομένα του λόγου είναι πιο αυθόρμητα καθώς οι μη φυσικοί ομιλητές καλούνται να περιγράψουν εικόνες που δεν έχουν περιγράψει στο παρελθόν. Έτσι, παρατηρούμε αύξηση του αριθμού των ονοματικών φράσεων (137) . Είναι φυσικό αφού σε αυτό το task κυριαρχεί η περιγραφή. Όπως βλέπουμε στον πίνακα 3, οι λάθος χρήσεις των ονοματικών φράσεων είναι πολύ λίγες, μόλις 37. Επιπρόσθετα, οι επιθετικές φράσεις εξακολουθούν να είναι λίγες και σχεδόν οι μισές είναι λανθασμένες. Τέλος, οι προθετικές φράσεις είναι πολύ λιγότερες από το task 1, μόλις 29 αλλά δεν φαίνεται να παρουσιάζονται ιδιαίτερα προβληματικές.

Α Επίπεδο (Task 2)	Φράσεις	Λάθη φράσεων
Ονοματικές φράσεις	137	37
Επιθετικές φράσεις	19	9
Προθετικές φράσεις	29	8
Σύνολο:	185	54

Πίνακας 3.

Α Επίπεδο (Task 2)	Λάθη φράσεων	Κλίμακα επί της εκατό
Ονοματικές φράσεις	37	68%
Επιθετικές φράσεις	9	17%
Προθετικές φράσεις	8	15%

Πίνακας 4.

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα των δυο task μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής: η χρήση των επιθετικών φράσεων είναι περιορισμένη και στα δυο και παρόλη την περιορισμένη χρήση τους τα λάθη είναι αρκετά. Οι ονοματικές φράσεις υπάρχουν και στα δυο task και η διαφορά τους είναι αρκετά μικρή (task 1, 108 ΟΦ και task 2 137 ΟΦ). Οι λανθασμένες χρήσεις όμως στο δεύτερο μέρος αγγίζουν το 68% σε αντίθεση με το πρώτο μέρος της συνέντευξης που αποτελούν το 57% των συνολικών λαθών. Αυτό είναι λογικό γιατί όπως προείπαμε το task 2 περιέχει δεδομένα πιο αυθόρμητου λόγου στην περιγραφή εικόνων. Τέλος, οι προθετικές φράσεις είναι πολυπληθέστερες στο task 1 λόγω του περιεχομένου της συζήτησης. Τα λάθη όμως και στα 2 task καλύπτουν μικρό ποσοστό στο πρώτο 34% και στο δεύτερο το 15% (αν και τα περισσότερα από αυτά είναι λάθη παραδρομής και όχι έλλειψης της γνώσης του κανόνα).

Σύμφωνα με τις Βαρλοκώστα - Τριανταφυλλίδου⁵ στο αρχάριο επίπεδο (novice), δηλαδή το επίπεδο Α που μελετάμε τώρα οι μη φυσικοί ομιλητές σε σχέση με το άρθρο κάνουν τα εξής λάθη: είτε το άρθρο απουσιάζει από δομές που η ύπαρξη του είναι υποχρεωτική είτε υπεργενικεύουν το ουδέτερο άρθρο “το” σε περίπτωση που αδυνατούν να χρησιμοποιήσουν το σωστό άρθρο στο σωστό γένος. Στις απομαγνητοφωνήσεις που μελετήθηκαν έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής πάνω στις παραπάνω διαπιστώσεις για το Α επίπεδο.

- 1) (α.) πιο πολύ(.) α(.) δεν ξέρω() μου αρέσει Μετέωρα
[MOKA_A_01_16_POL]
- 2) αυτά(.) και κουζίνα είναι πολύ μοντέρνο::: και::: όμορφη
[MAMA_A_01_RUS_UKR]
- 3) ε::: μου αρέσει πολύ Ελλάντα [KAMI_A_01_16_RUS]
- 4) [νομίζω::: νομίζω αυτό παιδί(.)] [MUDE_A_01_16_ENG-LUG]
- 5) είναι ()είναι μπαμπά(.) είναι μπαμπάς του[MUDE_A_01_16_ENG-LUG]
- 6) ναι μαζί (.) και::: είναι σαλάτα (.) σαλάτα χυμό () [EZBE_A_01_16_ENG-IGB]
- 7) τζατζίκι όχι δεν μου αρέσει τζατζίκι [MUDE_A_01_16_ENG-LUG]
- 8) ε:::γιατί::: πολύ::: (.) καλά ο καιρός (.) μου αρέσει πολλή ζέστη
[OSVA_A_01_16_RUS]
- 9) Ναι(.) ζωή στη Συρία πολύ δύσκολη [KOVA_A_01_16_ARAB]
- 10) @@@ βλέπω κουζίνα(.) εκεί::: άντρας και::: παιντί [OSVA_A_01_16_RUS]

⁵ • Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας, επιμ. Αντωνοπούλου Ν., Τσαγγαλίδης Αναστάσιος, Μουμτζή Μ., Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2000

Τα παραπάνω δεδομένα λόγου επαληθεύουν την τοποθέτηση των μελετητών για την απουσία άρθρου στο προφορικό λόγο των μη φυσικών ομιλητών Α επιπέδου. Βέβαια η τάση αυτή δεν πρέπει να γενικευτεί σε καμία περίπτωση απλά επαληθεύτηκε από το δείγμα. Οι μη φυσικοί ομιλητές του επιπέδου αυτού χρησιμοποιούν σωστά τόσο το οριστικό όσο και το αόριστο άρθρο όπως διαφαίνεται στα παρακάτω παραδείγματα.

- 11) [ναι μετά τα μαθήματα::: θέλω να σπουδάσω [KAMI_A_01_16_RUS]
- 12) να πλύνω τα πιάτα::: [MIU_A_01_16_RUS]
- 13) Εδώ τώρα σπουδάζω την γλώσσα μαθαίνω την γλώσσα και μετά θέλω να σπουδάσω @@θεολογία [MATO_A_01_16_GEO]
- 14) Μου αρέσει η Αθήνα μου αρέσει η Ελλάδα τρίτος χρόνος εδώ [BEAN_A_01_16_RUS]
- 15) ε::: βλέπω (.) μια κουζίνα ((γέλια)) [MIU_A_01_16_RUS]

Θεωρώ ότι είναι σκόπιμο να εστιάσουμε στα παραδείγματα 1,3,7 και 8 που εμφανίζεται η συντακτική δομή με το ρήμα *αρέσω*. Ίσως η δομή αυτή δυσκολεύει τους μη φυσικούς ομιλητές γιατί σε ένα μικρό δείγμα η τάση αυτή εμφανίστηκε με συχνότητα. Βέβαια το παράδειγμα 13 δείχνει ότι υπάρχουν μη φυσικοί ομιλητές του Α επιπέδου έχουν κατακτήσει τη δομή αυτή. Είναι ένα θέμα προς μελέτη αλλά δεν θα αναλυθεί στην παρούσα εργασία.

Σχετικά με την δεύτερη διαπίστωση των Βαρλοκώστα – Τριανταφυλλίδου για την υπεργενίκευση του ουδέτερου άρθρου και αυτό φαίνεται να επιβεβαιώνεται από τη μελέτη του δείγματος.

1. νομίζω αυτό είναι(.) ένα λεπτό(.) ε::: ξέρω αυτό το λέξη [MOKA_A_01_16_POL]
2. γυαλιά(.) μ::: και βλέπω::: () και βλέπω ένα το παιδί που φολάει γκαλάζια (.) μπρουζάκι [MUDE_A_01_16_ENG-LUG]
3. [ναι πολύ ωραία το βόλτα το Λειβαδιά [καφενείο και [FALU_A_01_16_SPA]
4. ε::: μόνο από το τάξη μας [MOKA_A_01_16_POL]
5. [@@ κάνω προπόνηση εγώ(.) μ'αρέσει πολύ το σπορ(.) [MOSA_A_01_16_SPA]
6. γιατί γενικά στο κουζίνα μαγειρεύουνε::: ε::: [MOSA_A_01_16_SPA]
7. α::: στο Ζωγκράφου μένω [BEAN_A_01_16_RUS]

8. στο κουζίνα [MATO_A_01_16_GEO]

Διερευνώντας σε αυτό το σημείο το ερώτημα της παρούσας πτυχιακής είναι κατά πόσο το άρθρο επηρεάζεται από την κατάληξη του εκάστοτε ουσιαστικού και αν η λανθασμένη επιλογή από τους μη φυσικούς ομιλητές σχετίζεται με το φυσικό γένος της λέξης. Παραθέτοντας κάποια παραδείγματα θα δούμε αν η υπόθεση αυτή μπορεί να επαληθευτεί. Τα παρακάτω παραδείγματα προέρχονται ,επίσης , από τον λόγο μη φυσικών ομιλητών που έχουν ενταχθεί στο Α επίπεδο.

1. αλλά δεν μ'αρέσει όταν είναι κρύο στο σπίτι μας ε::: την χειμώνα είναι:::
[MAMA_A_01_RUS-UKR]
2. για δουλειά; μ::: (.) ίσως όχι τώρα(.) τώρα μαθαίνω::: αλλά::: την άλλη την άλλη χρόνα [MIU_A_01_16_RUS]
3. σκουπίζετε (.) τα βεράντα [MUDE_A_01_16_ENG-LUG]
4. και::: αν η ινέκα έχει παιδιά (.) και δεν είναι::: ένα παιδί δυο παιδιά τρία::: (.) δεν έχει::: (.) πολλά (.) χρόνα [MIU_A_01_16_RUS]
5. μόνο εμένα στη σπίτι [KOVA_A_01_16_ARAB]
6. εμ::: εμ::: πηγαίνω με τους φίλους μου ε::: σε ένα ταβέρνα ή::: για καφέ:::
[RIMI_A_01_16_ARA]
7. ναι και πολλά δουλειά::: [ZHJI_A_01_16_CHI]

Τα προαναφερθέντα παραδείγματα φανερώνουν ότι όντως η κατάληξη επηρεάζει τους μη φυσικούς ομιλητές στην επιλογή άρθρου ή στην κλίση του επιθέτου αν πρόκειται για επιθετική φράση. Στο παράδειγμα 1 η αιτιατική του αρσενικού *χειμώνας* (KT2) ⁶ερμηνεύεται από τον μη φυσικό ομιλητή σαν θηλυκό της KT3. Στο παράδειγμα 2 το επίθετο συμφωνεί σε γένος και αριθμό με τη λέξη *χρόνα*, όπου ο ομιλητής δεν χρησιμοποιεί σωστά τη λέξη *χρόνος*. Ο ίδιος ομιλητής στο παράδειγμα 4 χρησιμοποιεί πάλι την ίδια λέξη (*χρόνα*) αλλά αυτή τη φορά θέλει να εκφράσει τη λέξη *χρόνια*. Σε αυτή την περίπτωση το αντιλαμβάνεται σωστά ως ουδέτερο σε πληθυντικό της KT6 και συμφωνεί με αυτό και το επίθετο σε γένος και αριθμό. Άρα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο μη φυσικός ομιλητής δεν έχει κατακτήσει κάποιο κανόνα αλλά ότι ίσως το λάθος του στο παράδειγμα 2 προέρχεται από την λανθασμένη γνώση του για τη λέξη που θέλει να χρησιμοποιήσει στην πραγματικότητα. Από την άλλη, το παράδειγμα 3 μπορεί να επιβεβαιώσει την αρχική μας υπόθεση καθώς το θηλυκό *βεράντα* εκφράζεται με το άρθρο του πληθυντικού του ουδετέρου. Ο μη φυσικός ομιλητής μαθαίνει στους γραμματικούς κανόνες ότι η πλειοψηφία των ουδετέρων στον πληθυντικό σχηματίζονται με την κατάληξη –α. Οπότε εδώ χρησιμοποιεί το ουδέτερο άρθρο με ένα θηλυκό όνομα. Αν και

⁶ Βλ.σελ.10 της παρούσας εργασίας

φαινομενικά επιβεβαιώνει την αρχική υπόθεση δεν μπορούμε να ξέρουμε αν ήθελε να εκφράσει το νόημα *τη βεράντα* ή *τις βεράντες*.

Το παράδειγμα 5 επίσης δεν μπορεί να διαλευκάνει ιδιαίτερα την κατάσταση γιατί στον προφορικό λόγο η λέξη *σπίτι* τελειώνει με τον φθόγγο –ι αλλά είναι ομόηχο με το –η. Μπορεί να πρόκειται για παραδρομή και όχι για απολιθωμένο λάθος και άγνοια του μαθητή για το γένος της λέξης *το σπίτι*.

Τα παραπάνω παραδείγματα ήταν τα μοναδικά που εντοπίστηκαν στο επίπεδο Α και σχολιάστηκαν επιλεκτικά. Τα υπόλοιπα παραδείγματα που εντοπίστηκαν και θα μπορούσαν να θεωρηθούν σχετικά με το ερευνητικό ερώτημα δεν αναφέρονται γιατί δεν είναι ξεκάθαρο αν είναι λάθος επιλογής γένους ή αν είναι λάθος πτώσης όπως για παράδειγμα η περίπτωση:

- τώρα::: δεν ντουλεύω (.) τελειώ-τελειώσα(.) ε::: στο δεκέμπριο(.) αυτό το τελευταίο δεκέμβριο [MOSA_A_01_16_SPA]

Σε αυτή την περίπτωση δεν γνωρίζουμε αν ο μη φυσικός ομιλητής θεωρεί το ουσιαστικό *δεκέμβριος* ουδέτερου γένους ή χρησιμοποιεί λανθασμένα την αιτιατική πτώση.

Εν κατακλείδι, τα λάθη στο επίπεδο αυτό σε σχέση με την αρχική ερευνητική υπόθεση δεν ήταν αρκετά για να την επαληθεύσουν. Το μόνο σίγουρο είναι ότι το φυσικό γένος δεν μπορεί να επηρεάσει τους μη φυσικούς ομιλητές στην επιλογή λάθος οριστικού ή αόριστου άρθρου γιατί ούτε ο μη φυσικός ομιλητής αλλά ούτε και ο φυσικός ομιλητής γνωρίζει το φυσικό γένος της λέξης *ταβέρνα*, δεν γνωρίζει καν γιατί εκφράζεται ως θηλυκό, αλλά ποτέ δεν κάνει λάθος. Η κατάληξη ενός ουσιαστικού ίσως επηρεάζει τους μη φυσικούς ομιλητές να χρησιμοποιούν λανθασμένο άρθρο αγνοώντας το γραμματικό γένος της, αφού το κλιτικό σύστημα της νέας ελληνικής είναι αρκετά σύνθετο, γενικεύοντας κανόνες που είναι πιο απλοί και πιο συχνοί στην εφαρμογή (π.χ. τα ουσιαστικά έχουν κατάληξη –α θα είναι πληθυντικός ουδέτερου γένους και ίσως η KT3 στην οποία ανήκει η λέξη *τράπεζα* λησμονείται αφού τα περισσότερα θηλυκά ουσιαστικά έχουν κατάληξη –η.)

Το δείγμα ήταν αρκετά μικρό για να φτάσουμε μέσα από την παρούσα εργασία σε ένα τελεσίδικο συμπέρασμα για τη σύγχυση που προκαλούν οι ποικίλες καταλήξεις στους μη φυσικούς ομιλητές. Επιπρόσθετα, θα ήταν ριψοκίνδυνο να βγει ένα τέτοιο συμπέρασμα μόνο από δεδομένα προφορικού λόγου που, ως γνωστόν, είναι πιο ‘επιρρεπής’ στα λάθη. Επομένως, θα ήταν απαραίτητη και η σύγκριση των απομαγνητοφωνήσεων με δεδομένα γραπτού λόγου πριν προχωρήσουμε σε μια γενίκευση για το Α επίπεδο.

Στο θέμα αυτό δεν μπορούν να μας βοηθήσουν ούτε οι επιθετικές φράσεις καθώς ήταν ελάχιστες στο δείγμα. Φαίνεται ότι οι μη φυσικοί ομιλητές δεν επιλέγουν να χρησιμοποιούν την επιθετική δομή. Στο task 2 που περιγράφονται οι εικόνες θα αναμενόταν περισσότερες επιθετικές φράσεις (19 ΕΦ) αλλά υπερिशχύουν στον αριθμό του task 1 (30 ΕΦ). Όπως φαίνεται όμως σίγουρα η ύπαρξη του επιθέτου στη μέση με το άρθρο και το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό οδηγεί σε λάθη. Ένα από αυτά μπορεί να θεωρηθεί η παράλειψη του άρθρου όπως διαφαίνεται στα παραπάνω παραδείγματα

2, 4 και 7. Σύμφωνα με τα αναλυτικά προγράμματα σε αυτό το επίπεδο προβλέπεται η κατάκτηση και η παραγωγή ορθών επιθετικών φράσεων με τα ονόματα που το φυσικό γένος τους συμπίπτει με το γραμματικό, όπως για παράδειγμα *η καλή δασκάλα* ή *ο αυστηρός πατέρας*. Το λάθος που εντοπίζεται εδώ είναι στη λέξεις *χρόνος* και *χρόνια* που δεν έχουν κανένα φυσικό γένος όποτε ο μη φυσικός ομιλητής του Α επιπέδου δεν μπορεί να ‘κατηγορηθεί’ σε καμία περίπτωση ότι αγνοεί τον κανόνα γιατί πολύ απλά χρησιμοποιεί λέξη που αναμένεται να κάνει λάθος.

Τέλος, στις προθετικές φράσεις δεν εντοπίζεται κανένα απολύτως πρόβλημα καθώς οι μη φυσικοί ομιλητές έχουν κατακτήσει πλήρως τη δομή πρόθεση (στην οποία συγχωνεύεται το άρθρο) + ουσιαστικό. Παρακάτω παραθέτονται κάποια παραδείγματα προθετικών φράσεων:

1. τρία χρόνια στην Κρήτη:: ήμουν και φέτος στην Αθήνα
[BEAN_A_01_16_RUS]
2. ναι () μετά θα (.) θα μάθημα αα μένεις μένω στην ελλάντα και::
[OSCO_A_01_16_ENG]
3. δεν ξέρω ((γελάει)) θέλω:: () μαθαίνω στο πανεπιστήμιο
[OSVA_A_01_16_RUS]
4. από το σπίτι μου [MOKA_A_01_16_POL]
5. αγοράζω:: (.) παίρνω τα για το σπίτι [KAMI_A_01_16_RUS]
6. είναι:: θέση για τα παιντιά:: το καλοκαίρι [MIIU_A_01_16_RUS]
7. στα μάτια α:: δε ξέρω(.) τι φοράει [MUDE_A_01_16_ENG-LUG]
8. στη κουζίνα [MATO_A_01_16_GEO]
9. Είμαι από την Ουκρανία ακριβώς from από την:: από το Κίεβο μμ:: μένω
τώρα στην Ιράδα ((μάλλον Ελλάδα θέλει να πει)) στην Αθήνα με το άντρας
μου (.) [DVIU_A_01_16_UKR]
10. μένω στην Ελλάδα στην Αγία Βαβάρα στο οικοτροφείο 42 Βενιζέλειο
[OSCO_A_01_16_ENG]

Λάθη στο γένος υπάρχουν αλλά πουθενά δεν παραλείπεται το άρθρο που όπως αποδείχτηκε παραπάνω συμβαίνει συχνά στις ΟΦ. Δεν βρέθηκαν δομές του τύπου **βρίσκονται σε κουζίνα*.

Ας δούμε κάποια παραδείγματα που εντοπίζεται λάθος στο γένος των προθετικών φράσεων. Κυριαρχεί η ουδετεροποίηση των πόλεων και των χωρών. Πιο συγκεκριμένα:

1. άντρας μου::: είναι::: Ιταλός από το Κωνσταντινούπολη αλλά μένει ε::: στην Ελλάδα [DVIU_A_01_16_RUS]
2. α::: στο Ζωγκράφου μένω [BEAN_A_01_16_RUS]
3. μέσα σου στο κουστίνα [MOSA_A_01_16_SPA]
4. από το Μαριούπολη [MAMA_A_01_16_RUS-UKR]

ΕΠΙΠΕΔΟ Γ΄

Σχετικά με το επίπεδο Γ΄, συμβουλευόμενοι τους πίνακες βλέπουμε μεγάλες διαφορές ως προς την ποσότητα στις χρήσεις των ονοματικών, των επιθετικών και των προθετικών φράσεων. Αυτό ήταν φυσικά αναμενόμενο αφού στο επίπεδο Γ΄ εντάσσονται μη φυσικοί ομιλητές που έχουν κατακτήσει ,σχεδόν ή σχεδόν ολοκληρωτικά, το σύστημα της νέας ελληνικής γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα στο task 1, κυριαρχούν οι ονοματικές φράσεις (319), ακολουθούν οι προθετικές (270) που όπως προαναφέρθηκε και για το task του επιπέδου Α ευνοούνται από το περιβάλλον της συζήτησης και ακολουθούν οι επιθετικές φράσεις (78). Οι επιθετικές φράσεις είναι και στο επίπεδο Γ΄ κατά πολύ λιγότερες από τις ονοματικές και τις επιθετικές όπως ακριβώς και στο επίπεδο Α. Όμως είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα λάθη στις επιθετικές φράσεις είναι σχεδόν μηδαμινά αφού αποτελούν μόνο το 12% των συνολικών λαθών του δείγματος. Επίσης, τα λάθη τόσο των ονοματικών όσο και των προθετικών φράσεων είναι επίσης πολύ λίγα σε σχέση με τα καταμετρημένα στοιχεία. Εκτενέστερη μελέτη και ανάλυσή τους θα γίνει παρακάτω.

Γ΄ επίπεδο (Task 1)	Φράσεις	Λάθη
Ονοματικές φράσεις	319	23
Επιθετικές φράσεις	78	6
Προθετικές φράσεις	270	22
Σύνολο:	667	51

Πίνακας 5.

Γ΄ επίπεδο (Task 1)	Λάθη φράσεων	Κλίμακα επί τοις εκατό
Ονοματικές φράσεις	23	45%
Επιθετικές φράσεις	6	12%
Προθετικές φράσεις	22	43%

Πίνακας 6.

Σχετικά με το task 2 δεν παρατηρούμε μεγάλη αύξηση στην χρήση των ονοματικών φράσεων και τα λάθη καλύπτουν περίπου το ίδιο ποσοστό με το task 1. Αυτό είναι σημαντικό γιατί φαίνεται ότι στο task 2 που ο λόγος των μη φυσικών ομιλητών είναι πιο αυθόρμητος θα αναμέναμε περισσότερα λάθη (όχι αδυναμίας κατάκτησης αλλά λάθη παραδρομών) κάτι που δεν ισχύει. Επιπρόσθετα, τα λάθη των επιθετικών φράσεων καλύπτουν μόνο το 11% των συνολικών λαθών του δείγματος (27 στον αριθμό). Το ποσοστό είναι σχεδόν όμοιο με το ποσοστό του task 1 (12%). Τέλος, στο task 2 εντοπίζονται πολύ λιγότερες προθετικές φράσεις κάτι που παρατηρήθηκε και στο task 2 του επιπέδου Α.

Γ' επίπεδο (Task 2)	Φράσεις	Λάθη
Ονοματικές φράσεις	310	20
Επιθετικές φράσεις	32	3
Προθετικές φράσεις	116	4
Σύνολο:	458	27

Πίνακας 7.

Γ' επίπεδο (Task 2)	Λάθη φράσεων	Κλίμακα επί τοις εκατό
Ονοματικές φράσεις	20	74%
Επιθετικές φράσεις	3	11%
Προθετικές φράσεις	4	15%

Πίνακας 8.

Ακόμα και οι μη φυσικοί ομιλητές του επιπέδου Γ κάνουν λάθη, παρόλο που δεν συγκρίνονται αριθμητικά με τα λάθη των μη φυσικών ομιλητών του αρχάριου επιπέδου Α. Στο συγκεκριμένο δείγμα δεν εμφανίστηκαν περιπτώσεις που το άρθρο απουσιάζει και έχει υποχωρήσει σχεδόν πλήρως η υπεργενίκευση του ουδετέρου γένους, το γένος εκφράζεται σωστά είτε στις περιπτώσεις μιας απλής ονοματικής φράσης είτε στις επιθετικές φράσεις που στο Α επίπεδο είχε εντοπιστεί μια δυσκολία. Η απουσία μερικές φορές του άρθρου εντοπίζεται σε περιβάλλοντα μη υποχρεωτικής ύπαρξης του (σε σημεία που θα θεωρούνταν πλεονασμός) και θα το παρέλειπε μέχρι και ο φυσικός ομιλητής της ελληνικής γλώσσας (π.χ. *όχι παίρνω λεωφορείο και παίρνω και μετρό [DAAN_C_01_16_RUM]*)

Τα παρακάτω παραδείγματα αποδεικνύουν την ύπαρξη του οριστικού αλλά και του αόριστου άρθρου στα περισσότερα περιβάλλοντα.

1. έτσι έχει- μ' αρέσουν πολύ τα νησιά μ' αρέσει πολύ να ταξιδέψω να πάω [DAAN_C_01_16_RUM]

2. Ναι ναι αμέσως και όταν τα το έχουν καταλάβει τα πράγματα από σένα βγάζουν μια γνώμη και αυτό είναι αλλά εδώ μπορείς να γνωρίσεις έναν άνθρωπο και δεν ξέρει καν [GAAL_C_01_16_SPA]
3. Πρώτη() ε: βλέπω ότι: α ένας άντρας μαγειρεύει στην κουζίνα στο σπίτι και τον βοηθάει ο γιός της ο γιός του [KAAL_C_01_16_RUS]
4. όχι γιατί τελείωσα το πανεπιστήμιο και::: (.) όταν το τέλειωσα κατευθεία ήρθα εδώ και δεν έχω δουλέ- [AGEL_C_01_16_ALB]
5. εε ((γελάει)) ερωτεύτηκα έναν Έλληνα και:: ντάξει (.) είμαι τώρα εδώ [IZLE_C_01_16_LAV]
6. όχι όχι μία μερα κάνω εγώ κατί::: αυτή άλλη μερα κάνει κατι::: και το Σαββατοκύριακο κάνουμε μαζί κατι::: [SIMA_C_01_16_POL]
7. όχι για EMENA νομίζω ότι αυτό είναι το ρόλο του πατέρα ((γελάει)) [MOTA_C_01_16_ESP]

Αφού παραθέσαμε τις σωστές χρήσεις τώρα ας παραθέσουμε τις λανθασμένες χρήσεις που εντοπίστηκαν στο δείγμα ανάλογα με το λάθος γένος:

1. ναι αλλά::: είμαι εποχιακή (.) μόνο τις καλοκαιρινές::: μήνες ντουλεύω[LILI_C_01_16_RUS]
2. αμ: ούτε: ούτε: κυβέρνηση δεν κάνει τίποτα ούτε λαός δεν καταλάβει δεν μπορεί να [GAAL_C_01_16_SPA]
3. Μέχρι τώρα δεν είχα: καμία πρόβλημα νιώσω κανένα πρόβλημα νιώσω ότι όπως: όπως[GAAL_C_01_16_SPA]
4. ιδιαίτερες μαθήματα [GHCH_C_01_16_ARA]
5. ο πατέρας είναι::: Έλληνας η μάνα είναι λιβανέζη [FAMA_C_01_16_FRA]
6. εμείς Έλληνες ε τους προσέχουμε ε προσέχουμε επειδή αγαπάμε έχουμε καλό καρδιά [KAAL_C_01_16_RUS]
7. μιλάω ελληνικά κάθε μέρα και είναι ωραίο να έχω κάπου που εντάζει είμαι: δεν έχω αυτό το ανάγκη να το ρα να [IAKO_C_01_16_ENG]
8. μου αρέσει πάρα πολύ γιατί::: τα μοναξιά είναι::: τα::: χειρότερα πράγμα για μένα [SIMA_C_01_16_POL]
9. @@δύ δύσκολη γλώσσα είναι Ελληνικά [KAAL_C_01_16_RUS]

Στο παράδειγμα 1 ο μη φυσικός ομιλητής κάνει λάθος στο γένος του επιθετικού προσδιορισμού γιατί το ουσιαστικό *μήνες* το αντιλαμβάνεται σαν πληθυντικό αριθμό γένους θηλυκού της KT3. Σχετικά με το παράδειγμα 5, ο μη φυσικός ομιλητής το κατηγορούμενο που προσδιορίζει καταγωγή το χρησιμοποιεί σαν τυπικό επίθετο (π.χ. *καλός, καλή, καλό*) και έτσι σχηματίζει τον τύπο *λιβανέζη*. Σε αυτή την περίπτωση ίσως ο μη φυσικός ομιλητής έχει κάνει γενίκευση του κανόνα σχηματισμού των επιθέτων και στα ουσιαστικά που δηλώνουν καταγωγή. Τα παραδείγματα 6 και 7 αποδεικνύουν ότι η γενίκευση του ουδετέρου γένους δεν έχει εξαλειφθεί πλήρως ακόμα και στο Γ επίπεδο αλλά τα παραδείγματα αυτά ήταν τα μοναδικά που εντοπίστηκαν στο δείγμα και δεν θεωρώ ότι είναι αντιπροσωπευτικά του επιπέδου καθώς μπορεί το ουδέτερο γένος να επιλέχθηκε κατά λάθος. Τα παραδείγματα 2 και 9 παρουσιάστηκαν σαν παράδειγματα που απουσιάζει το άρθρο σε περιβάλλον που η παρουσία του είναι υποχρεωτική. Το παράδειγμα 4 έχει ιδιαίτερη μορφή γιατί η κατάληξη *-α* θα μπορούσε να ερμηνευτεί από τον μη φυσικό ομιλητή είτε ως ενικός αριθμός θηλυκού γένους που σε αυτή την περίπτωση θα χρησιμοποιούσε τον τύπο *ιδιαίτερη* είτε ως πληθυντικός ουδετέρου που σε αυτή την περίπτωση θα σχημάτιζε το σωστό τύπο του επιθέτου. Πάντως σίγουρα δεν αποτελεί λάθος απολίθωσης του μη φυσικού ομιλητή ούτε άγνοιας κανόνα γιατί ήταν το μοναδικό του λάθος τέτοιας μορφής σε όλη του την συνέντευξη (βλ. απομαγν. [GHCH_C_01_16_ARA]).

Τέλος, στο παράδειγμα 8 εντοπίζεται ένα συνηθισμένο λάθος που εμφανίστηκε πολύ συχνά στις συνομιλίες του επιπέδου A και είναι αρκετά αναμενόμενο λόγω της κατάληξης *-α*. Οι περισσότεροι μη φυσικοί ομιλητές (λόγω του πλήθους τους) οποιοδήποτε ουσιαστικό λήγει σε *-α* το αντιλαμβάνονται σε ένα πρώτο επίπεδο ως πληθυντικό αριθμό ουδετέρου γένους. Το ίδιο συνέβη και στο συγκεκριμένο παράδειγμα, αλλά όπως αναφέρθηκε παραπάνω αυτό το λάθος δεν οφείλεται στην αδυναμία των μαθητών να κατακτήσουν την KT3 των θηλυκών ουσιαστικών που λήγουν σε *-α* αλλά στην πολυπλοκότητα του κλιτικού συστήματος της ελληνικής για το όνομα.

Τα παραπάνω παραδείγματα ήταν κάποια ενδεικτικά παραδείγματα για τη λανθασμένη χρήση του γένους στο επίπεδο Γ των μη φυσικών ομιλητών. Δεν παρατέθηκαν όλα αλλά τα πιο ενδεικτικά. Επίσης, σε αυτό το επίπεδο παρατηρείται το φαινόμενο της αυτοδιόρθωσης. Οι μη φυσικοί ομιλητές του επιπέδου Γ στον προφορικό τους λόγο επειδή το επίπεδο είναι υψηλό κατανοούν τότε κάνουν λάθος και το διορθώνουν αμέσως.

1. που μένω είναι τα(.) τις [περιοχές και δεν: ε να πας στο κέντρο τ το βράδυ είναι: πάρ πάρα πολύ [GAAL_C_01_16_SPA]
2. Αλλά: γιά: να υποστηρίζω: κάποια φιλοσοφική θέμα κα κάποιο φιλοσοφική θέμα φιλοσοφικό θέμα εμ [KAAL_C_01_16_RUS]
3. τι δεν κάν-; (.) στο σπίτι εγώ τα κάνω τις δουλειές του σπιτιού δηλαδή ο άντρας μου δεν είναι από αυτ- α::: (.) αυτούς που::: δηλαδή που ξέρουν να μαγει- να [AGEL_C_01_16_ALB]

4. οπωσδήποτε (.) ναι αφού τελειώσουμε το::: τα μαθήματά μας [LILI_C_01_16_RUS]
5. ήταν σε (.) έναν οργανισμό ένα οργανισμό για την ασφαλεία (.) εεε [εθνική ασφαλεία [SOCE_C_01_16_FRE]
6. μόνο με τη γιαγιά και παπα γιαγιάδες και παππούδες [IAKO_C_01_16_ENG]
7. και το λέει αμέσως έξω και λέω τι είναι αυτό το πράγμα δεν κρατάς τίποτα στο::: στη καρδιά σου [ABAR_C_01_16_ENG]
8. όχι (.) ξέρω ξέρω αλλά για να μπορώ να έχω ένα- μια φίλη [AGEL_C_01_16_ALB]
9. μου αρέσει::: όχι η Αθήνα Αν- Ανάβυσσο εκεί που μένω μου αρέσει πάρα πολύ γιατί έχω πολύ κοντά το::: (.) το θάλασσα τη θάλασσα[AGEL_C_01_16_ALB]
10. και το παιδί έχει::: ένα::: φρούτα;[ένα φρούτο; [WOAL_C_01_16_ENG]

Σχετικά με τις επιθετικές φράσεις, όπως προαναφέρθηκε, οι μη φυσικοί ομιλητές του Γ επιπέδου δεν αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα. Ίσα ίσα τις χρησιμοποιούν με μεγαλύτερη ευχέρεια και χρησιμοποιούν και δυσκολότερα επίθετα από αυτά που χρησιμοποιούν οι μη φυσικοί ομιλητές του Α επιπέδου, κάτι που είναι και αναμενόμενο. Ας δούμε μερικά παραδείγματα επιθετικών φράσεων:

1. εντάξει έχω μισή οικογένεια από τη Γαλλία [ABAR_C_01_16_FRE]
2. ένα ορεινό χωριουδάκι πολύ ωραίο::: [DAAN_C_01_16_RUM]
3. Ναι ναι άνετα και::: μου αρέσει πιο πολύ η Ελλάδα είναι: πίο: η διασκέδαση όλοι οι άνθρωποι είναι πιο ζεστοί::: [IAKO_C_01_16_ENG]
4. Αλλά: γιά: να υποστηρίζω: κάποια φιλοσοφική θέμα κα κάποιο φιλοσοφική θέμα φιλοσοφικό θέμα εμ [KAAL_C_01_16_RUS]
5. και αντιπρόσωπος στο επίσημο ρώσικο προξενείο [LILI_C_01_16_RUS]
6. κουζίνα πολύ μοντέρνα ωραία χρώμα ωραίο μαύρο τι άλλο να πω [SOOL_C_01_16_RUS-UKR]

7. ΜΦΟ: εδώ στην Αθήνα μένω σε μια μικρή πόλη που λέγεται Ελευσίνα
[DAAN_C_01_16_RUM]
8. καινούργιες ιδέες και καινούργια παρ πράγματα
[SOCE_C_01_16_FRE]

Αποδείξαμε, λοιπόν, ότι στο επίπεδο Γ οι επιθετικές φράσεις δεν έχουν κανένα πρόβλημα. Πιο συγκεκριμένα στο παράδειγμα 5 ο μη φυσικός ομιλητής χρησιμοποιεί δυο επιθετικούς προσδιορισμούς στη σειρά χωρίς να κάνει κάποιο λάθος σε κάποιο από τα επίθετα ως προς το γένος. Ενδιαφέρον είναι και το παράδειγμα 6 στο οποίο ο μη φυσικός ομιλητής ξεκινά να περιγράφει την κουζίνα και χρησιμοποιεί επίθετα θηλυκού γένους (*μοντέρνα, ωραία*) και στη συνέχεια αμέσως θέλοντας να δώσει πληροφορίες για το χρώμα (*μαύρο*), κάνει αμέσως την εναλλαγή, χωρίς να κάνει ούτε μια μικρή παύση για να σκεφτεί την αλλαγή του γένους. Φαίνεται ότι έχει μια ευχέρεια στην επιθετική δομή.

Τέλος, σχετικά με το άρθρο και το γένος των προθετικών φράσεων δεν εντοπίζεται κανένα λάθος, το οποίο θεωρώ αξιόλογο για περισσότερη εμβάθυνση και ανάλυση. Είναι λάθη παραδρομής και πολλές φορές ένα λάθος ενός μη φυσικού ομιλητή δεν ξαναεμφανίζεται στη συνέχεια της συνομιλίας.

Εν κατακλείδι, θεωρώ αναγκαία μια σύντομη αναφορά στο φαινόμενο που παρατηρήθηκε στο επίπεδο Α σε σχέση με την ουδετεροποίηση των πόλεων και των χωρών. Σε καμία περίπτωση δεν θα περιμέναμε να εμφανίζεται αυτό το φαινόμενο σε ένα τόσο υψηλό επίπεδο, απλά θεωρήθηκε σκόπιμο να αναφερθεί για να υπάρχει μία ομοιομορφία στην ανάλυση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στόχος της παρούσας εργασίας, όπως έχει προαναφερθεί, ήταν η μελέτη του άρθρου και κατ' επέκταση του γένους. Τα αποτελέσματα της τυχαίας δειγματοληψίας τόσο του Α όσο και του Γ επιπέδου έδειξαν ότι φυσικά υπάρχουν λάθη στο λόγο των μη φυσικών ομιλητών και των δυο επιπέδων γλωσσομάθειας. Όμως, σίγουρα τα αποτελέσματα δεν στηρίζουν την ερευνητική υπόθεση ότι το φυσικό γένος του ουσιαστικού πιθανόν να επηρέαζε την λανθασμένη επιλογή του άρθρου από τους μη φυσικούς ομιλητές. Συχνό φαινόμενο είναι η σύγχυση του ουδετέρου σε πληθυντικό αριθμό με τον ενικό αριθμό του θηλυκού γένους που έχει κατάληξη -α. Η τάση αυτή εμφανίζεται και στα δυο επίπεδα με διαφορετική συχνότητα εμφάνισης όπως είναι και αναμενόμενο. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι στο Α επίπεδο κυρίως οι μη φυσικοί ομιλητές έχουν τη τάση να προσφεύγουν στη χρήση του ουδετέρου γένους, είτε χρησιμοποιώντας το ουδέτερο άρθρο είτε σχηματίζουν τη λέξη ως ουδέτερο, που πιθανόν αγνοούν το γένος της και το ουδέτερο γένος χρησιμοποιείται σαν 'ασφαλές' γένος. Το φαινόμενο της ουδετεροποίησης έχει εξαλειφθεί σχεδόν ολοκληρωτικά στο Γ επίπεδο όπου τα λάθη στο γένος είναι κυρίως την παραπάνω μορφής, σε ουσιαστικά με κατάληξη -α. Σχετικά με τις επιθετικές φράσεις αποδείχτηκε ότι ούτε οι μη φυσικοί ομιλητές του Α επιπέδου τη χρησιμοποιούν λανθασμένα ως προς τη δομή της (άρθρο + επίθετο + ουσιαστικό) απλά το πιο πιθανόν είναι να κάνουν λάθος στο γένος του επιθέτου είτε λάθος στο άρθρο, αφού είναι πιο απομακρυσμένο από το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό. Αντιθέτως, στο επίπεδο Γ τέτοια φαινόμενα απουσιάζουν. Τέλος, οι προθετικές φράσεις δεν είναι ιδιαίτερα προβληματικές σε κανένα από τα δυο επίπεδα γλωσσομάθειας. Η συντακτική δομή τους έχει κατακτηθεί ακόμα και από μη φυσικούς ομιλητές που το επίπεδο τους αρκετά χαμηλό και δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερα λάθη στο γένος. Παρά μόνο, αν και δεν εντοπίζεται αρκετές φορές μέσα στο δείγμα υπάρχουν περιπτώσεις ουδετεροποίησης περιοχών και χωρών στις προθετικές φράσεις. Δεν πρέπει να ληφθεί ως αδυναμία κατάκτησης σε καμία περίπτωση. Ίσως εντάσσεται στο πλαίσιο της γενικής ουδετεροποίησης που κυριαρχεί στο επίπεδο Α.

Ίσως να μπορούσε να βγει ένα πιο καθοριστικό συμπέρασμα που θα επιβεβαίωνε τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας πτυχιακής εργασίας αν μελετούσαμε και δεδομένα γραπτού λόγου των ίδιων μη φυσικών ομιλητών. Η μελέτη γραπτών δεδομένων λόγου θα ξεκαθάριζε, κατά τη γνώμη μου την κατάσταση, γιατί ο προφορικός λόγος ενέχει τον κίνδυνο περισσότερων λαθών που μπορεί να είναι απλά λάθη παραδρομών. Αυτό σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι τα λάθη του προφορικού λόγου δεν εμφανίζουν χαρακτηριστικά που είναι άξια μελέτης. Σε συνδυασμό με τα δεδομένα της γραπτής παραγωγής θα ήμασταν ικανοί να προβούμε σε περισσότερες συγκρίσεις μεταξύ των επιπέδων και κατά πόσο τα λάθη του προφορικού λόγου εμφανίζονται και στον γραπτό λόγο των ίδιων μη φυσικών ομιλητών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαρλοκώστα, Σ. & Λ. Τριανταφυλλίδου 2003. Επίπεδα Γλωσσομάθειας στην Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα. Αθήνα: Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Holton, D. & Mackridge, P. & Φιλιππάκη-Warburton, Ει. 2001. Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας. Αθήνα: Πατάκης.
- Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη 1991. Νεοελληνική Γραμματική. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Θέματα νεοελληνικής γραμματικής. Το γένος, επιμ. Αναστασιάδη - Συμεωνίδη Ά., Ράλλη Α., Χειλά-Μαρκοπούλου Δ., Αθήνα: Πατάκης
- Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας, επιμ. Αντωνοπούλου Ν., Τσαγγαλίδης Αναστάσιος, Μουμτζή Μ., Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2000
- Σ. Ευσταθιάδης, et al. (2005). Περιγραφή Επιπέδου Αναφοράς Α1 για τα Νέα Ελληνικά. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης
- Τσιμπλή, Ι.Μ., Η κατάκτηση του γένους στην ελληνική ως δεύτερη γλώσσα

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία

- <http://www2.media.uoa.gr/language/grammar/details.php?id=71>
- <http://www2.media.uoa.gr/language/grammar/details.php?id=70>
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BCE%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%B3%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%82

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Για την υλοποίηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας με τίτλο “Γένος και άρθρο: η χρήση τους στον προφορικό λόγο μη φυσικών ομιλητών της νέας ελληνικής γλώσσας” χρησιμοποιήθηκαν σαράντα (40) απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις μη φυσικών ομιλητών της ελληνικής γλώσσας. Οι είκοσι (20) προέρχονται από μη φυσικούς ομιλητές που ανήκουν στο Α επίπεδο (Α1 και Α2 αν και δεν γίνεται διάκριση καθώς δεν έχει σημασία για την έρευνα) και οι υπόλοιπες 20(είκοσι) προέρχονται από μη φυσικούς ομιλητές του Γ επιπέδου (Γ1 και Γ2). Στο παράρτημα παρατίθενται και οι σαράντα(40) συνεντεύξεις. Αρχικά παρατίθενται οι απομαγνητοφωνήσεις του Α επιπέδου και έπειτα του Γ επιπέδου.